

СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація. Матеріали дослідження присвячено питанням аналізу структурних елементів системи забезпечення економічної безпеки сучасного підприємства.

Ключові слова: економічна безпека; управління; загрози; підприємство; ефективність.

COMPONENT OF ECONOMIC SECURITY IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF A MODERN ENTERPRISE

Abstract. *The materials are devoted to the analysis of structural elements of the system of ensuring the economic security of a modern enterprise.*

Keywords: economic security; management; threats; enterprise; efficiency.

Сучасна економіка характеризується високим рівнем нестійкості, активізацією конкурентної боротьби між підприємствами та організаціями, збільшенням числа ризиків.

Тому ускладнюються прогнозування еволюції вітчизняної економіки, яка в основному залежить від надходження і видатків капіталу з-поза її кордонів і цін на сировину. За таких умов процес прийняття рішень щодо вибору стратегії і тактики подальшого розвитку сучасного підприємства стає досить складним, що змушує використовувати в менеджменті нові підходи і методи.

Поняття економіки може розглядатися на таких окремих рівнях [1]:

- економіка на мікрорівні виступає у вигляді окремого виробництва або підприємства;
- економіка на макрорівні є національною економікою або економікою держави в цілому;
- економіка на рівні світового сприйняття характеризує глобальну систему господарювання.

Розглядаючи поняття економічної безпеки варто сприймати економічну діяльність на мікрорівні, тобто пов'язаною відповідно з окремим підприємством. Економікою в цьому випадку потрібно вважати систему дій, у результаті якої люди задовольняють свої потреби шляхом виробництва та обміну матеріальними благами і послугами.

В результаті можна навести визначення економіки як діяльності людей на окремому відповідному підприємстві, що пов'язана з виробництвом і обміном матеріальними благами і послугами з метою задоволення своїх потреб.

Економічна безпека підприємства є однією із складових загального поняття безпеки.

За [2] економічна безпека підприємства – це захист його діяльності від негативних впливів макросередовища, а також здатність оперативно усунути різноманітні загрози чи пристосуватися до відповідних умов, які не позначаються негативно на його діяльності. Разом із тим, економічна безпека підприємства – найбільш раціональне використання ресурсів, які забезпечують сталу діяльність підприємства.

Аналіз усіх підходів до поняття економічної безпеки підприємства, дає змогу виділити найбільш важливі спільні риси усіх трактувань [3]:

1. Усі підходи передбачають, що об'єктом небезпеки є господарюючий суб'єкт – підприємство..
2. Економічна безпека підприємства базується на його здатності ефективно використати ресурси та відповідні ринкові можливості в умовах загроз мікро- та макросередовища.
3. Економічна безпека підприємства є має системне значення, побудоване на принципах стійкості,

саморегуляції, цілісності. Економічна безпека підприємства повинна забезпечити захист кожної з цих властивостей, оскільки руйнівна дія на будь-яку з них призведе до ліквідації підприємства в цілому.

4. Економічна безпека підприємства має вирішальне значення для його діяльності.

5. Економічна безпека підприємства означає відсутність небезпек і загроз для нього.

6. Вплив загроз на підприємство можна частково нейтралізувати, але повністю це забезпечити неможливо.

7. Ознакою економічної небезпеки підприємству є загрози.

Значення економічної безпеки підприємства постійно трансформувалося в економічній теорії у зв'язку зі зміною умов макросередовища і з урахуванням факторів, які визначають процеси менеджменту. Сьогодні в економічній літературі поняття економічної безпеки підприємства досить часто виводять безпосередньо з більш загальної категорії «безпека». У спеціальній літературі пропонується визначення безпеки як відповідного стану, за умов якого будь-який об'єкт знаходиться в надійній захищеності і не підлягає негативному впливу будь-яких чинників. У широкому науковому трактуванні під безпекою мають на увазі захищеність природно-фізіологічних, соціально-економічних, ідеально-духовних і ситуативних потреб у ресурсах, технологіях, інформації та моральних ідеалів, необхідних для життєдіяльності та розвитку населення [4].

Економічна безпека є універсальною категорією, яка відображає захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях – від державного до кінцевого споживача. Тому, можна говорити, що економічна безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів макросередовища, а також спроможність оперативно усунути різноманітні загрози або пристосуватися до відповідних умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Сутність цього поняття містить у собі набір засобів, що забезпечують економічну сталість підприємства, а також сприяють підвищенню задоволеності його учасників.

Етап I – поняття трактується як забезпечення умов збереження комерційних секретів підприємства, інтелектуальної власності і загальної інформації як найціннішого об'єкту. Загрози економічній безпеці підприємства вбачалися з боку працівників підприємства, які могли розповісти його комерційну таємницю конкурентам. Таке трактування поняття основний недолік, який полягав у тому, що поняття було суто економічне. Тобто, вплив інших можливих загроз не брався до уваги.

Етап II – розглядають можливий негативний вплив на діяльність підприємства макросередовища. Найсуттєвіші загрози діяльності підприємства почала надходити від держави, яка керувала майже всіма аспектами його діяльності у різних формах. Такі джерела виникнення загроз економічній безпеці підприємства важко було ідентифікувати, а також повністю нівелювався вплив загроз мікросередовища.

Етап III – розгляд економічної безпеки підприємства проводився з позиції окремих чинників. Складалося враження, що загрози економічній безпеці підприємства виникають в залежності від галузі його господарювання. Основним недоліком цього етапу розвитку поняття є різноманіття та неоднозначність трактування поняття економічної безпеки підприємства, залежно від конкретної галузі його господарювання.

Етап IV – виділення функціональних елементів економічної безпеки підприємства, а загрози поділено на зовнішні і внутрішні, залежно від кожного елемента.

Недоліком трактування економічної безпеки підприємства на цьому етапі було наголошення уваги на пристосуванню до умов, які негативно не відображаються на діяльності підприємства [5].

Етап V – поняття економічної безпеки підприємства відображає рівень ефективності його функціонування у конкретних умовах, а джерелом самих загроз та негативних впливів є макросередовище. Мова про перспективи розвитку підприємства не велася, а лише можливості підприємства адаптуватися до конкретних умов функціонування.

Етап VI – поняття економічної безпеки підприємства розглядається залежно від галузі його господарювання, а загрози економічній безпеці підприємства розглядаються як з боку мікро- та макросередовища.

Таким чином, в економічній літературі не існує єдиного визначення поняття економічної безпеки підприємства. Базовою метою економічної безпеки підприємства є забезпечення гарантій його стабільного та максимально ефективного розвитку сьогодні і високого потенціалу в майбутньому.

Економічна безпека підприємства характеризується системою якісних та кількісних показників. Одним із найважливіших показників економічної безпеки підприємства є показник рівня економічної безпеки підприємства, що дає можливість оцінити стан використання корпоративних ресурсів відповідно до критеріїв рівня його економічної безпеки. З метою досягнення найбільш високого рівня економічної безпеки підприємство повинно максимально потужно забезпечити основні функціональні складові своєї роботи.

Таким чином, можна дійти висновку про те, що основним елементом забезпечення економічної безпеки підприємства може бути стратегічне планування і прогнозування діяльності суб'єкта господарювання. Крім того, важливим є ефективний антикризовий і стратегічний менеджмент, на основі яких і повинна формуватися сучасна система економічної безпеки підприємства. За умов застосування такого системного підходу можна забезпечити вищий рівень ефективності економічної безпеки підприємства. У цьому полягає найбільш ефективний напрям розвитку теоретичних та практичних аспектів розвитку підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ситник Г. В. Економічна безпека підприємництва в Україні : монографія : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 284 с.
2. Дацків Р. М. Економічна безпека держави в умовах глобальної конкуренції. Львів : Центр Європи, 2016 . 159 с.
3. Марченко О. С. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. екон. теорії. Харків : Право, 2022. 246 с.
4. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. 2-ге вид., переробл. К. : НІСД, 2015. 348 с.
5. Гаєць В. М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: Монографія / М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк. Х. : ІНЖЕК, 2016. 240 с.

Адлер Оксана Олександрівна, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, oksana_adler1983@ukr.net.

Oksana Adler, PhD in Technical Science, Associate Professor of the Department of business economics and production management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, oksana_adler1983@ukr.net.